

Історико-педагогічні аспекти системи виховання

Історично склалися різні підходи до виховання. В епоху середньовіччя існував авторитаризм системи виховання. Церква і духовенство виховували молодь у релігійному дусі, в сліпому підкоренні авторитетові церкви (“всю істину дано в Святому письмі”). У школах вивчалися “на зубок” дозволені канонічні підручники та інші “священні книги”.

Епоха Відродження характеризується появою гуманістичної педагогіки (Вікторіно де Фельтре, Еразм Ротердамський, Франсуа Рабле), яка мала подальший розвиток у педагогічних ідеях ранніх соціалістів-утопістів (Томас Мор, Томазо Кампанела).

Гуманізм, висока моральність та виховання людяності були в основі цілей виховання Я.-А. Коменського. Моральне виховання на думку Я.-А. Коменського включає в себе чотири елементи: гуманізм і демократизм; патріотичні та загальнолюдські почуття; працелюбність; правдивість, чесність та інші благородні почуття.

Вся система гуманістичного виховання базується на визначеному Я.-А. Коменським принципі природовідповідності.

У першій половині XVII ст. англійський філософ і педагог Джон Локк у головній педагогічній праці “Думки про виховання” розкриває і відстоює систему виховання “джентльмена”, “ділової людини”. Основний принцип виховання – корисність.

Подальший розвиток отримує теорія природовідповідності, яка згодом знаходить своє відтворення в теорії культуровідповідності (Ф.Дістервег, Г.Песталотці), яка в свою чергу може бути частиною національного виховання.

Новий підхід до системи виховання визначився у реформаторських педагогічних течіях кінця XIX і початку XX ст. З'явилися теорії громадянського виховання, “нового виховання” і “нових шкіл”.

У контексті національного виховання варто розглянути і теорію К.Д.Ушинського про народність виховання. Термін “народність” він розумів як історію того чи іншого народу, його історичний розвиток, географічні й природні умови, в яких живе народ, економічні, соціальні, культурні, національні та інші особливості народів. Спільною особливістю всіх народів Ушинський вважав виховання людей.

Народність виховання в Ушинського не має нічого спільного з поняттям народності як прояву великоросійського шовінізму, патріархальності й релігійності: у нього це важливий засіб всебічного вивчення історії своєї батьківщини, засіб патріотичного виховання підростаючого покоління. Він писав, що загальної системи народного виховання для всіх народів немає не тільки на практиці, а й у теорії. У кожного народу своя особлива національна

система виховання.

В українській педагогіці, починаючи з XV ст., ідеал довшеної людини репрезентується образом українського козака. Який надалі знайшов своє продовження і розвиток в образах борця за самостійну Українську державу.

Українська козацька педагогіка стала вершинним виявом педагогічного генію нашого народу, культурно-історичним феноменом, який найдужче згуртовує, єднає українців як націю.

В умовах становлення України як суверенної держави вкрай необхідне, як відзначено в Декларації про державний суверенітет України, “відродження українського народу, його свідомості й традицій”.

Національне виховання охоплює усі складові системи освіти. В основу національного виховання мають бути покладені принципи гуманізму, демократизму, єдності сім'ї та школи, наступності та спадкоємності поколінь.

Національне виховання – це набуття молодими поколіннями соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді, незалежно від національної приналежності, рис громадян незалежної держави, моральної, правової, трудової, екологічної культури.

Фундаментом національної системи виховання має стати та ідея, що в кожній нації, поряд із загальнолюдськими елементами, є ще й суто національний спосіб думок, що впливають із соціально-економічних, територіальних, природних і географічних умов.

Ідеалом українського виховання є здорова, культурна, щаслива людина з багатогранними знаннями та високими духовно-моральними й інтелектуальними якостями, з почуттям патріотизму і працьовитістю, національною і людською гідністю.

У період розбудови української державності постало завдання сформуванати національно свідому особистість громадянина України. У Державній національній програмі “Освіта” (Україна XXI ст.) вперше виділено розділ “Родинне виховання”, в якому йдеться про те, що необхідно створити умови для психологічного і фізичного розвитку особистості.

Виховання в сім'ї є важливим фактором, який слід розглядати у тісному зв'язку з вихованням суспільним. Батьки своїм ставленням до громадських обов'язків, своєю поведінкою повинні бути прикладом для дітей.

У час національного відродження України, зростання потреби в національно свідомих, висококваліфікованих кадрах потрібно підняти деякі функції виховання.

Найважливіше, якщо молодь здобуває знання про національну культуру, побут, традиції, звичаї і несе ці знання в життя, організовує заходи щодо збереження національних надбань. Вивчення традицій українського народу сприяє відродженню духовності, моральності підростаючого покоління. Національною

педагогікою для української національної освіти є українська народна педагогіка, створена нашим народом упродовж його багатовікової історії.

Використання української народної педагогіки в національній освіті та родинному вихованні ставить реальний заслін бездуховності, історичній безпам'ятності. Молодь усвідомлює роль спадкоємців народних цінностей та традицій національної родинно-побутової культури, навчається продовжувати справу предків.

Головне у виховному процесі – правильно визначити його цілеспрямованість: вчити дітей як треба жити єдиною родиною, поєднуючи особисті потреби із суспільними інтересами, інтегруючи у вихованні кращі загальнолюдські якості з національними, проте висуваючи на передній план національний інтерес, формування національного обличчя.

Література.

1. Концепція національного виховання // Освіта. – 1994. – 26 жовтня.
2. Коменский Я.-А. Избранные педагогические произведения: в 2-х томах. – Т. 1. – М.: Педагогика, 1982. – 656 с.
3. Макаренко А.С. О воспитании / Сост. и автор вступ. статьи В.С.Хелемендик. – М.: Политиздат, 1988. – 256 с.
4. Руденко Ю.Д. Національне виховання: відродження перспективи // Педагогіка і психологія. – 1984. – № 1. – С. 132-140.
5. Сухомлинский В.А. Избранные произведения: в 5-ти томах. – Т. 5. – К.: Радянська школа, 1980. – 677 с.
6. Ушинский К.Д. Избранные педагогические произведения. – М.: Просвещение, 1968. – 556 с.